

CRNO-BELE ASOCIJACIJE U PARISKO POZNO LETO

CRNO BRDO I VELIKA VODA NA KRAJU

*ništa neće reći posljednji čovjek na crnu brdu
gol pogrčen i bit će mu hladno
mislić će da se ptice međusobno još razumiju
ali one će gnijljati kraj njega
a crni nikako da izađu da se pomnože i da tako
[teći počne*

*zaplakat će
i stotinu jeka će mu vratiti plać i on će praviti krugove
oko brda bez raslinja i golog samog čovjeka
kao da je žamor gradski okolo pričinit će mu se
voda će biti veća od najveće i grohotat će kao žena
[pijandura*

*žene će se sjetiti
ali brdo golo i čamac od čega napraviti
jer pričinit će mu se da je žena iza vode onamo*

*a voda će likovati
ti si napravio konačnu samoću sebi
govorit će voda
i od jeda i moći tvoje ja sam zatrovana
i bez riba kao oči bez zjenica sam*

*konačnu samoću konačnu samoću svoju
i moju gorku samoću
gdje su ti lađe*

*voda će ga ostaviti na miru i valjati se velika nekamo
a on će rukama prebirati po krugovima vraćenih jeka
i pričinit će mu se to kao žamor predvečerja*

[u gradovima
Stijepo MIJOVIĆ

*ovaj grad trebalo bi srušiti do temelja
u zidovima su mali miševi
koji noću šću po našim licima
sobe plaću glasom klavira svoju
neshvatljivu kaznu klečeci
ovdje je naša propala samoća
ovdje je kompromitirana sreća kojom smo
hiljadu godina zaključavali brave
u devet na večer
ovdje tamna zrcala unakazuju lik
još uvijek ništa ne poznajemo tako dobro
kao dosada
kao nedjelju popodne izvučenu iz mulja
kao veće sa lavezom psa
golim usred mrtvog krajolika
kao svoje djetinjstvo od djeteline
ovaj grad trebalo bi srušiti do temelja
ostaviti mješalicu za beton na gradilištu
ona se pojavila jednog dana umjesto ljubavi*

Zdenka PETROVIĆ

CEO JEDAN SVET REČI

*reči s glavom okruglom od rođenja
reči kojima ništa ne možeš dokazati
reči koje ne nauči napamet*

*reči brze i mutne
reči koje se ne daju napipati
reči koji nisu ni za kakav mogući red*

*reči koje se daju maloj deci
reči koje se obese iz nepoznatih razloga*

*svet koji nije niko u stanju uništiti
svet koji niko nije u stanju izgovoriti*

*jedna reč koja može zaustaviti saobraćaj
[na najprometnijem mestu
koja može zašepavati kao ptica
koja može rasprsnuti kao staklo u hiljadu manjih reči
jedna reč koja se propinje kao at
koja se kao i sav ostali kulturni svet sunča
koja je jača od vetra i ima oblik oka*

*reč utisnuta u san kao pečat nečemu određenom
reč zapamćena strasno
reč koja svakako diše bez napora*

*jedna reč koja ne umire
koja ne cveta
jedna jedina reč koju niko ne progoni iz glave*

Dragoljub JEKNIĆ

NOTRE-DAME. — Ne treba joj se isuviše približavati, a još manje ući u nju. Usred letnjeg dana uhvati vas panika i strava gotskog mraka i očajanje turističkog brbljanja. Treba se malo od nje udaljiti, pa ipak ostati dovoljno blizu da se ne izgubi impresivnost monumentalnosti koja nas je fizički nadvladala, a ujedno i dovoljno se izdvojiti iz moći gotskog kamena da bi se uočio galski smisao za šarm zaokrugljenosti i toplote. Najbolje je zato sedeti ispred male kafane koja sa toliko verodostojnosti nosi isto ime, tu, na ivici le Quartiera, upravljena na Seineu. Treba sedeti u rano jutro i ne sedeti dugo, jer uskoro počinju pristizati turisti svih mogućih narodnosti, svi jednako groteskni u svojoj nezainteresovanosti za pravi život ovog predivnog grada, ne bi li hladnim okom svojih kamera iz još jednog ugla uhvatili ovaj kamen XII veka koji njihovim mrtvim srcima ne govori ništa. Jer, ne treba zaboraviti, na svim tim fotografijama ova drevna crkva je u pozadini, dok se u prvom planu blaženo smeše lica ozarena suncem godišnjeg odmora i ponosom malogradjanštine. Skoro sam siguran da sam upravo sedeti za stolom ispred ove kafane u jedno toplo podne video onu nadobudnu američku lady, čiji sam članak čitao, mnogo dana kasnije, u pariskom izdanju New York Herald Tribunea. Ova indignirana dama iz novina našla se pobudjenom da iz perspektive mišje ruke jedne nove, drečave i još nedovoljno provarene, američke kulture održi pridiku francuskom duhu i smislu za lepo, što je za ovu dobronamernu, ali zlovoljnu ženu iz verovatno nekog američkog sivog zaseoka, isto što i smisao za praktično. Oni divni ispusti za kišu, u vidu fantazmagoričnih ispusta, a njemu oči, koje su u izvesnom smislu ostale detinjaste i u ovim svojim dvadesetim godinama, govore su da se kroz njih neće uvući panika nečistih duša ako je u ugledaju kamene aždaje. Da li je ona američka lady osetila koliko nje u ovom intimnom saosećanju lepote tog pariskog sunčanog dana i te katedrale beloga boga, koju ona za celo vreme svoga monologa ni jednom nije pogledala, nikada neću doznati, jer i da sam hteo da je pitam, ne bih imao za to vremena. Takvom je skoro dišu, ovoj američkoj ženi nisu nikako odgovarali. Prvo, kada se jednom nebo bilo natuštilo, ona se sklonila pod zaklon crkve i baš kada je mislila da je u bezbednosti jedan ogroman slap priljave kišnice sručio se na njenu skoro novu haljinu (inače kupljenu za 18 dolara), a ta kišnica je upravo potekla iz jednog takvog ispusta. Drugo, te strašne glave čudovišnih životinja deluju strahovito onepokojavajuće i na psihu odraslih, a

neće li tek na psihu tako nežnih stvorenja kao što su njena dečica, koja će, možda, posle tog košmarnog viđenja, morati potražiti pomoć psihijatra. Dakle, završava ovaj hrabri borac za kulturu i praktičnost, treba sa tih ushićujućih (kakvog li ushićenja!) crkvi srušiti te odvratne i očigledno štetne ispuste za kišu i ovu sprovediti fino pocinkovanim olucima. Ona nakostrešena dama koja je sedela dva stola dalje od mene ispred pomenute kafane bila je toliko nepodnošljivo ista ovoj iz New York Herald Tribunea, da bi se odista mogao zakleti da je to jedna te ista osoba, Kokodakala je celo vreme (oko jedan sat) svojoj milo-krvnoj, vitaminiziranoj i do zla boga neukusno obučenog detići u svim mogućim nepodobnostima života u Parizu, počev od pariskih kifli koje, kaže, nisu nikakve (uzgred — pariski croissant uz belu kafu predstavlja posebno zadovoljstvo, kojim se Francuz sa puno umeća predaje iz dana u dan), pa sve do Louvrea, u kojem su se tek od skora setili da otvore bar za okrepiljenje. U to je iz pravca Latinskog kvarta našao jedan crnac koji je seo za sto između mene i gospođe iz Heraldica i koji je tako očigledno uživao u svojoj lepoti raspevane katedrale. Bio je odeven tako (pantalone — 2,5 dolara, košulja — dolar i dvadeset centa) da se ne bi mnogo iznervirao ako bi ga polila kišnica iz nekog od onih fantazmagoričnih ispusta, a njegove oči, koje su u izvesnom smislu ostale detinjaste i u ovim svojim dvadesetim godinama, govore su da se kroz njih neće uvući panika nečistih duša ako je u ugledaju kamene aždaje. Da li je ona američka lady osetila koliko nje u ovom intimnom saosećanju lepote tog pariskog sunčanog dana i te katedrale beloga boga, koju ona za celo vreme svoga monologa ni jednom nije pogledala, nikada neću doznati, jer i da sam hteo da je pitam, ne bih imao za to vremena. Takvom je brzinom pokupila svoju dečicu i nestala, možda, direktno u pravcu Amerike. A crnac je sedeo i smešio se dobroćudno i meni, i suncu, i belom bogu, i belom danu koji je bio svuda oko nas. I tu se začela prva asocijacija.

QUARTIER LATIN. — U ove sveže večeri leta gospodnjeg 1961. čovek bi mogao da se zapita ne prisustvuje li u le Quartieru jednom tragičnom anahronizmu. Još se mnogi od nas seća onih

košmarnih dana kada su se mrtvim ulicama pokorene Evrope mogli videti oni strahotni nemački predstavnici „reda i sigurnosti“, koji su, uvek udvoje, išli polako i skoro bi se reklo patećno, da nije bilo one ubistvene animalnosti u njihovom zadatku. Jer, podsetimo se, ovi izabranici „vise rase“ (u svakom slučaju svi su bili viši od 180 cm) kada su bili na dužnosti, sa zastrašujućim metalnim ogrlicama oko vrata, mogli su bez ikakve odgovornosti preduzimati i izvršavati sve moguće mere bezbednosti, sve do ubistva na licu mesta. To je, dakle, bilo 1941. godina, u mraku Evrope i izvodjeno od naroda koji je, i pored sve svoje participacije u ostvarivanju blistavih demeta kulture beloga čoveka, uvek povlačio za sobom rep mraka i nečovečnosti. A danas, posle prošnjalih dvadeset leta, kada je ona nemam mračnjastva odavno satrvela (ili, nadajmo se bar), mi vidimo patrolu naoružane ručnim mitraljezima u srcu kulture Pariza kako promiču pored institucija kao što su Sorbonne, l'Ecole de médecine, le Musée pédagogique, l'Ecole normale supérieure, l'Ecole de droit i mnoga druga imena, od kojih svako ponaosob pobudjuje čoveka da misli na to kako je francuska briljantnost misli možda najlepší cvet u boku kulture beloga čoveka. A taj cvet romanske prefinjenosti prikazuje sada svoje najopasnije trnje i započinje, kao kakav monstruozi karnivora, jedan novi lov na čoveka, u suštini sličan onom germanskom lovu od pre dve decenije. Kažu mi prijatelji Francuzi: „Nema šta da se brineš. Imaš uredan pasoš, a sem toga, belac si. Oni zaustavljaju samo obojene.“ S nekom nejasnom tugom u srcu prolazim senovitim bulevarom St. Germain i pitam se u potajnici duše, nemam li odista šta da se brinem u ovo pozno parisko leto. Jer, pazite! To je lov na čoveka, na obojenog čoveka. Ne na divlju kakvu zverku ili egzotičnu kakvu pticu, na nosoroga ili rajsku pticu na primer. A treba samo malo zakoračiti sa širokog bulevara u uske i mračne ulice, što vode ka Seinei i sreći joneskove nosoroge koji urlaju, izgleda uzalud, u jednoj od najstarijih zgrada Pariza, ili rajsku pticu nekog putujućeg kinenskog folklor, koji onako usput, pod vedrim nebom zabavlja prolaznike. Prolaznici su, međutim, mnogi obojeni, a među njima crna boja dominira. Ne znam da li ove crne opomene savesti

ankica oprešnik

žetva, 1960.

